

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مطالعات اجتماعی

پنجم دبستان

سرزمین ما فصل ۲

درس ۵ - جمعیت ایران ۲۲

درس ۶ - منابع آب ایران ۲۷

درس ۷ - نواحی صنعتی مهم ایران ۳۲

درس ۸ - راه‌ها و حمل و نقل (۱) ۳۷

درس ۹ - راه‌ها و حمل و نقل (۲) ۴۳

درس ۱۰ - کشور ما چگونه اداره می‌شود؟ ۴۹

فصل ۲ سرزمین ما

راهها و حمل و نقل (۲)

● راه آهن

آیا تاکنون با قطار به مسافرت رفته‌اید؟ اگر پاسخ شما «بله» است، برای هم‌کلاسی‌هایتان درباره‌ی سفر با قطار توضیح دهید.

قطارها ممکن است مسافری یا مخصوص حمل بار باشند.

من یک «لوکوموتیوران» هستم. به کسی که قطار را هدایت می‌کند، «راهبر قطار» یا لوکوموتیوران می‌گویند. در مسیرهای کوتاه، دو راهبر و در مسیرهای طولانی چندین راهبر قطار را هدایت می‌کنند.

راهبر برای تعیین مسیر از طریق شبکه‌ی بی‌سیم با مرکز در تماس است؛ زیرا اگر مانعی بر سر راه قطار باشد، راهبر نمی‌تواند ناگهانی و در همان لحظه قطار را متوقف کند. حتی پس از اینکه راهبر ترمز را می‌کشد، قطار ۸۰۰ تا ۱۰۰۰ متر جلو می‌رود و بعد به طور کامل توقف می‌کند. بنابراین، هیچ‌گاه در مسیر قطار حرکت نکنید.

به نقشه‌ی راه آهن سراسری ایران نگاه کنید. راه آهن ایران علاوه بر حمل مسافران، کار جابه‌جایی کالاها را هم انجام می‌دهد. حمل بارهای سنگین با قطار باربری، در مقایسه با کامیون ارزان‌تر تمام می‌شود. به علاوه، قطار مقدار بیشتری کالا را حمل و جابه‌جا می‌کند.

۱) بندر آستارا، بندر انزلی، بندر امیرآباد، بندر ترکمن

۲) بندر عباس، بندر امام خمینی، بندر ماهشهر، بندر خرمشهر

فعالیت

با توجه به نقشه، پاسخ دهید.

۱- راه آهن سراسری ایران به کدام بندر در کناره‌ی دریای خزر مربوط می‌شود؟

۲- راه آهن سراسری ایران به کدام بندرها در کناره‌ی خلیج فارس مربوط می‌شود؟

۳- با توجه به مطالب درس پیش، سنگ آهن معدن‌های چادرملو و بافق با چه وسیله‌ای به کارخانه‌ی ذوب آهن می‌رسد؟ **قطار**

۴- اگر در شهر یا روستای شما ایستگاه راه آهن باشد و قطار از آنجا عبور کند، برای حفظ ایمنی ساکنان منطقه و قطار چه

کارهایی انجام می‌شود؟ به کمک بزرگ‌ترها در این باره پرس و جو کنید. شما چه راه‌های دیگری پیشنهاد می‌کنید؟

* استفاده از جداکننده برای خطوط مشترک اتومبیل و قطار

* دیوار کشی خطوط ریلی

حمل و نقل آبی:

همان طور که می دانید، کشور ما از شمال و جنوب به دریا راه دارد و ما می توانیم از راه دریا با کشورهای دیگر ارتباط برقرار کنیم.

حمل و نقل با کشتی و از راه دریا بسیار ارزان است. کشتی ها برای حمل کالاهای سنگین، بسیار مناسب اند ولی خیلی آهسته حرکت می کنند. علاوه بر این، همه ی کشورها به دریا دسترسی ندارند.

کشتی در حال حمل خودرو - بندر عباس، هرمزگان

بندر امیرآباد - مازندران

کشتی در حال بارگیری - بندر چابهار، سیستان و بلوچستان

بخش عمده‌ی صادرات و واردات کشور ما از طریق بندرها و به وسیله‌ی کشتی صورت می‌گیرد. بندر جایی در کنار دریاست که کشتی‌ها در آنجا توقف و بارگیری می‌کنند یا بار خود را تخلیه می‌کنند.

راه‌آهن و راه‌های جاده‌ای ما به راه‌های کشورهای همسایه متصل‌اند و از این طریق کالاهایی به سایر کشورها صادر یا وارد کشور ما می‌شود.

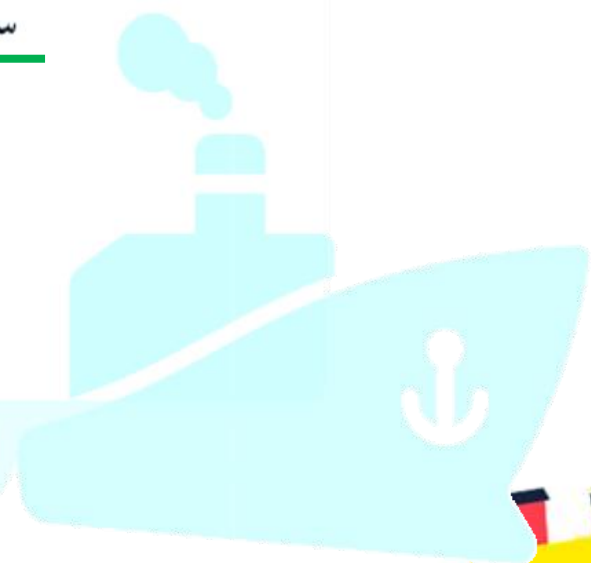

من ناخدای یک کشتی یدک کش هستم. به کسی که کشتی را هدایت می کند، «ناخدا» یا «کاپیتان» می گویند. ناخدا می تواند کشتی را از مسیرهای مشخص شده روی نقشه هدایت کند. او همچنین مدیریت افرادی را که در کشتی کار می کنند، به عهده دارد. ناخدا باید روحیه ای قوی داشته باشد تا در شرایطی مثل توفان بتواند با آرامش، کشتی و سرنشینان آن را نجات دهد.

∧ در گذشته، پیدا کردن مسیرها کار چندان آسانی نبود. امروزه با استفاده از رایانه و سامانه های موقعیت یاب جهانی یا «جی پی اس» به راحتی می توانیم مسیرها و فاصله های آنها را در دریا پیدا کنیم.

امروزه همه‌ی نواحی و کشورها برای رفع نیازهای خود به هم وابسته‌اند.
 در کشور ما نیز بعضی مواد اولیه و کالاها به کشورهای دیگر صادر می‌گردد و کالاهایی وارد کشور می‌شود.

△ حمل کالا از طریق قطار باربری

△ حمل کالا از طریق جاده

حمل و نقل هوایی:

هواپیما برای حمل مسافر و کالاهای سبک، بسیار مناسب است؛ زیرا سرعت زیادی دارد و مسافت‌های طولانی را در مدت کمی طی می‌کند ولی هزینه‌ی مسافرت با آن زیاد است.

^ سالن فرودگاه امام خمینی (ره)، تهران

من یک خلبان هستم. هدایت هواپیما را «خلبان» و «کمک خلبان»، به عهده دارند.

خلبان دوره‌های آموزشی خاصی را گذرانده است و گواهی‌نامه‌ی خلبانی دارد. او قبل از پرواز، مقدار سوخت هواپیما و سیستم ایمنی آن را بررسی می‌کند، از شرایط آب‌وهوایی مسیر خود آگاه می‌شود و با هماهنگی برج مراقبت، پرواز را انجام می‌دهد.

همه ی کسانی که از وسایل حمل و نقل استفاده می کنند و همچنین کالا و باری که با این وسایل حمل می شود، باید بیمه باشند. اگر افراد یا بار بیمه شده دچار حادثه شوند، بیمه وظیفه دارد خسارت آنها را بپردازد.

- راهنما
- فرودگاه بین‌المللی درجه ۱
  - فرودگاه بین‌المللی درجه ۲
  - فرودگاه داخلی

● در این نقشه فرودگاههایی که پرواز مسافری دارند، آورده شده است.

نقشه‌ی فرودگاه‌های داخلی و بین‌المللی ایران

فعالیت

- ۵- کاربرگه‌ی شماره‌ی ۸ (مقایسه‌ی انواع وسایل حمل و نقل) را در کلاس انجام دهید.
- ۶- اگر در جنوب کشور دریا وجود نداشت، ما چه مشکلاتی داشتیم؟
- ۷- اگر فرار باشد به سفر بروید، کدام یک از وسایل حمل و نقل را که در این درس خواندید، انتخاب می‌کنید؟ چرا؟

کاربرگی شماره ی ۸

مقایسه ی انواع وسایل حمل و نقل

۱- برای هریک از سفرهای زیر وسیله ی حمل و نقل و راه مناسب را انتخاب کنید و دلیل آن را بنویسید.

علت	نوع		
	وسيله ی حمل و نقل	راه	
ایمن و ارزان است. تعداد زیادی مسافر را جا به جا می کند.	قطار مسافربری	راه آهن	<ul style="list-style-type: none"> رفتن به شهرهای مشهد، شیراز یا گرگان در تعطیلات نوروز
مسیر بسیار طولانی است.	هواپیما	هوایی	<ul style="list-style-type: none"> شرکت در مراسم حج (مکه)
کشتی برای حمل کالاهای سنگین خوب است و بسیار ارزان است.	کشتی	دریایی	<ul style="list-style-type: none"> بردن نفت و زغال سنگ به یک کشور دور
از قطار ارزان تر است، راه نیز طولانی نیست.	اتوبوس	زمینی (جاده ای)	<ul style="list-style-type: none"> رفتن به منزل یکی از اقوام در خارج از شهر یا روستا

۲- در جدول زیر، خوبی‌ها و بدی‌های هر یک از وسایل نقلیه را بنویسید.

بدی‌ها 	خوبی‌ها 	وسیله
همه‌ی کشورهای دریا ندارند. آهسته حرکت می‌کند.	برای حمل کالاهای سنگین خوب است و ارزان است.	
هزینه‌ی آن زیاد، مناسب... حمل کالاهای سنگین نیست	سرعت زیاد، صرفه جویی در زمان، مناسب حمل... مسافر و کالاهای سبک	
خطوط راه آهن در تمام... شهرها وجود ندارد.	ارزان است. تعداد بیشتری مسافر و کالا جا به جا می‌کند. نسبت به بقیه‌ی وسایل ایمن تر است.	

فعالیت

- ۵- کاربرگ‌های شماره‌ی ۸ (مقایسه‌ی انواع وسایل حمل و نقل) را در کلاس انجام دهید.
- ۶- اگر در جنوب کشور دریا وجود نداشت، ما چه مشکلاتی داشتیم؟
- ۷- اگر فرار باشد به سفر بروید، کدام یک از وسایل حمل و نقل را که در این درس خواندید، انتخاب می‌کنید؟ چرا؟

۶) کشور ما دچار کم آبی شدید می‌شد. نمی‌توانستیم از طریق دریاها با کشورها و قاره‌های دیگر ارتباط داشته باشیم. صادرات و واردات بسیار کم می‌شد.

ن

بر بلندی موفقیت خواهیم ایستاد